

Срђан Рудић
Јелена Тодоровић

ТЕСТАМЕНТ КЛАРЕ, СУПРУГЕ ВОЈВОДЕ ПЕТРА ПАВЛОВИЋА

САЖЕТАК: У раду је дато читање и превод на савремени српски језик са коментарима тестаментa госпође Кларе, ћерке Ивана Иванишевића из Пољица и супруге војводе хумског и крајине Петра Павловића, члана познате хумске средњовековне властеоске породице Влатковић.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Клара, Петар Павловић, Влатковићи, тестамент, војвода хумски.

Тестамент госпође Кларе састављен је 20. августа, а отворен 1. септембра 1519. године пред конзулом Дубровачке Републике, судијама и сведоцима који су присуствовали његовом записивању.¹ Клара је, по свој прилици, приликом записивања последње воље била тешко болесна. Недуго по окончању тог чина, негде између 20. августа и 1. септембра, је и преминула. Поменути тестамент представља једини познати историјски извор у којем се Клара помиње. Стога о њој не знамо много. Из текста опоруке сазнајемо да јој се отац звао Иван Иванишевић и да је био из Пољица. Уколико га поистоветимо са кнезом Иваном, који се помиње двадесетак година раније, Кларин деда био би кнез Иваниш Петровић. Ову претпоставку заснивамо на податку из задарског архива према којем је *conte Zuane de Poliza fo conte Ivanis Petrovic* био један од извршитеља тестаментa Станице, удовице кнеза Радича из Јајца, састављеног 11. јануара 1497. године

---

¹ Državni arhiv u Dubrovniku, Test. Not. XXXII, fol. 193–193'. Тестамент госпође Кларе није непознат у литератури. Користили су га Маријан Сиврић, који је погрешно сматрао да је Ката, како назива Клару, тестамент саставила 1. септембра 1518. године, и Срђан Рудић, који је погрешно протумачио део текста који се односи на *controdote*. М. Sivić, „Миграције из Херцеговине на дубровачко подручје од потреса 1667. до пада Републике 1808. године”, *Humski zbornik* 6, Dubrovnik – Mostar (2003) 15; С. Рудић, „Петар Павловић – војвода хумски и крајине”, *Зборник за историју Босне и Херцеговине* 7 (2012), 57.

у Сплиту.² Из Клариног тестаментa сазнајемо и да је имала браћу која су живела у Пољцима, вероватно у породичној кући.

И о Кларином породичном животу не знамо скоро ништа. На основу података из опоруке сазнајемо да се удавала два пута. Из првог брака, са именом непознатим мужем, имала је ћерку Ану. Други пут се удала за војводу хумског Петра Павловића, са којим није имала деце. Ни војводи Петру брак са Кларом није био први; из претходног брака имао је сина Павла.

Војвода Петар припадао је познатој хумској властеоској породици у литератури познатој под презименима Богавчић – Радивојевић – Јурјевић (Ђурђевић) – Влатковић.³ О припадницима ове породице током последњег периода њиховог деловања, дакле током прве половине XVI века, сачувано је мало података, те Кларин тестамент представља драгоцен извор за њихово проучавање. Тим пре што је њен супруг, војвода Петар, на основу садашњих сазнања последњи познати мушки члан породице који се помиње у историјским изворима – његов син Павле помиње се само у Клариној опоруци. Војвода Петар био је син кнеза Павла Петровића и Јелене, деда му је био војвода Петар, а прадеда војвода Павле Јурјевић, син војводе Јурја (Ђурђа) Радивојевића. Први пут се у изворима помиње 1482. године. У сачуваним документима углавном се спомиње у вези са наплатама дела доходака од две куће које је поседовао у Дубровнику – куће коју је породица Влатковић добила од Републике 25. марта 1452. године приликом склапања савеза против херцега Стефана Вукчића Косаче и куће која је некада припадала херцегу Хрвоју Вукчићу Хрватинићу. Као наследник дела дохотка од најма ове друге куће помиње се први пут 1507. године. Од 1508. године у изворима се спомиње као војвода хумски. У периоду 1508–1510. године од Турака је на управу добио Крајину и Августину хумску, што сведочи о угледу који је уживао код својих господара.

² Госпођа Станица се у тестаменту наводи као часна сестра, становница и грађанка Сплита, настањена у манастиру часних сестара Св. Фрање код цркве Св. Кипријана. Редовница трећег реда Св. Фрање постала је 1483. године. Њен муж Радич Радосалић био је познати трговац из Јајца. Средином XV века (1448–1455) више пута је долазио трговачким пословима у Сплит. Као становник и грађанин Сплита помиње се 1. фебруара 1471. године. Умро је пре 1481. године јер се Станица тада помиње као удовица. Državni arhiv u Zadru, Splitski arhiv, kutija 51, svešč. 9/II (11. I 1497); P. Runje, „O crkvi svete Marije u Jajcu, trećerecima i časnoj sestri Stanici trećeg reda sv. Franje u srednjem vijeku”, *Marulić*, časopis za književnost i kulturu, broj 4, god. XX, Zagreb, srpanj – kolovoz 1987, 413–417.

³ О Влатковићима погледати: Ј. Ковачевић, „Знамените српске властеоске породице средњег века, Радивојевићи – Ђурђевићи – Влатковићи”, *Годишњица Николе Чујића* 10 (1888) 199–214; М. Динић, „Дубровачки трибути”, *Глас СКА* 168 (1935) 251–257; В. Атанасовски, *Паг Херцеговине*, Београд 1979; Б. Храбак, „Херцеговачки Влатковићи од 1471. до 1537. године”, *Из сџарије прошлости Босне и Херцеговине* III, Београд 2004, 217–224; С. Рудић, „О потомцима војводе Јурја (Ђурђа) Радивојевића – прилог родослову Влатковића”, *Spomenica akademika Marka Šunjića (1927–1998)*, Sarajevo 2010, 233–241; С. Рудић, „Петар Павловић – војвода хумски и крајине”, 49–60.

Последњи пут се спомиње 18. јуна 1528. године, када је, спремајући се на пут у Константинопољ, изјавио да својој трећој жени дугује 100 дуката од мираза који је од ње примио.⁴

TESTAMENTUM DOMINE CLARE UXORIS PETRI PAULOUICH VOIVODE

MCCCCCXVIII indictione VII^a die primo septembris Ragusii

Hoc est testamentum olim domine Clare uxoris domini Petri Paulouich voiuode cumschi filie Iuani Iuanisseuich de Poglize Craine defuncte nuper Slani presentatum domino consuli causarum civilium comunis Ragusi, ser Stephano Christ. de Zamagno, et suis iudicibus: ser Stephano Ju. de Gradis, ser Michaeli Ni. de Bona, ser Paulo de Martinus, ser Martolize Ste. de Criuea, et ser Sigismundo Ju. de Georgio per ser Andria Bartholomei de Restis et ser Marinus Benedicti Mar. Ni. de Gondola, testes ascriptos dicto testamento cuius tenor talis est videlicet.

Al nome de Dio adi XX augusto 1519.

Io Clara uxor de Petar voivoda cumschi et fiola de Iuan Iuanisseuich de Poglize, essendo infirma del corpo tamen cum bona memoria et sana mente, fazo et ordino lo mio ultimo testamento. In primis, ordino che lo mio corpo sia sepelito in chiesa de Sancto Hieronymo⁵ in Slano la qual chiesa le offinata per li frati de sancto Francisco et obseruantia. Item ho una mia fiola per nome Anna la quale ordeno che li mei fratelli la monano a casa loro in Poglize et, venendo la dicta mia fiola alla debita eta, se li mei fratelli vorano, la debiano maritar per Paulo, fiolo del mio marito dela sua prima uxor. Alla qual mia fiola lasso tuto quello che lo de mia rasono in casa de mio padre. Et de piu li lasso quatro veste mie le quale sono qui, zoe due da rossa dalmatina, una celestre et una pauonaza, et due de panno, una fornita de perle menute et una schieta, ambe due pauonaze. De piu, lasso in casa alcuni cercelli, zoe [poriesi] furniti de perle, et alcuni agi cum perle menute. Tuto questo lasso alla dicta mia fiola Anna. Lasso alli dicti frati de Sancto Hieronymo in Slano una cintura mia et uno salistach⁶ che ho portato sulo pecto. Et lasso a voiuoda Petar, mio marito, la mia vesta rossa et uno anello doro che porta per mio amor. Per che io ho imprestato a Thomaso fo fameglio nostro uno anello de oro de valuta de ducato uno, lo qual anello voglio che debia reschatar dicto Thomaso et che lo daga alla mia fiola Anna. De piu, voglio et ordeno che morendo la dicta mia fiola Anna auante la eta legitima, tuto el mio che lasso a lei voglio che per sparta per la mitta, zoe la mitta in chiesa de

⁴ С. Рудић, „О кући херцега Хрвоја Вукчића Хрватинића у Дубровнику”, *Историјски часопис* (2008) 367–368; С. Рудић, „Петар Павловић – војвода хумски и крајине”, 49-60.

⁵ Фрањевачки манастир Св. Јеронима у Сланом основан је 1399. године, а црква је довршена 1420. године.

⁶ Вероватно транскрипција речи залистак. Према Речнику ЈАЗУ залистак је „врса, povez, pojas, који pokriva ili podržava dio tijela ili odijela, obuće”. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, ЈАЗУ, svezak 91, Zagreb 1975, 95.

frati in Tersteniza⁷ et altra mitta dove io sero sepelita, zoe in Sancto Hieronymo a Slano. Item voglio et ordino per che Petar voivoda, mio marito, le obligato a me Clara per contradoti⁸ in notarie de Ragusi ducatorum ducento morendo. Io, Clara, lasso et cussi voglio che la dicta obliga sia cassa et de nullo valor, ma non morendo voglio che stia cussi come sta.

Quo quidem testamento viso per dictos dominos, consulem et iudices, et dictis testibus examinatis separatius cum vinculo sacramenti secundum morem qua dixerint se fuisse assignatos in testes per dictam testatricem et quod dicta testatrix erat sane mentis et boni intellectus licet esset egre corpore quando dictum condidit testamentum, auctenticatum fuit dictum testamentum quod nullo testimonio rumpi possit.

ТЕСТАМЕНТ ГОСПОЋЕ КЛАРЕ, ЖЕНЕ ВОЈВОДЕ ПЕТРА ПАВЛОВИЋА

Година 1519, VII индикт, 1. септембар, Дубровник

Ово је тестамент покојне госпође Кларе, супруге господина Петра Павловића, хумског војводе, кћери Ивана Иванишевића из Пољица у Крајини, недавно погребене у Сланом, отворен пред господином консулом грађанског суда Дубровачке Републике, сер Стефаном Кристифоровим Жамановићем, и његовим судијама: сер Стефаном Ивановим Градићем, сер Михаилом Николиним Бунићем, сер Павлом Мартинићем, сер Мартолицом Стефановим Пријевићем и сер Сигизмундом Ивановим Журговићем, а за сер Андрију Бартоломејевог Растића и сер Марина Бенедиктова Марина Николе Гундулића, који су потписани као сведоци наведеног тестаментa чији је садржај следећи:

У име Господа, дана 20. августа 1519.

Ја, Клара, жена војводе хумског Петра и кћи Ивана Иванишевића из Пољица, будући слабог здравља а при здравој свести и памети, састављам своју последњу вољу. На првом месту, хоћу да се моје тело сахрани у цркви Светог Јеронима у Сланом у којој послужује братија Светог Фрање и Браћа Покорници. Даље, тражим да се за моју кћи Ану старају моја браћа у свом дому у Пољцима а када наречена ми кћи дође у погодне године нек моја браћа изволе да је дају за Павла, сина мога мужа из првог брака. Овој својој

7 Трстеница је стари назив за Оребић на Пелешцу. Фрањевачки манастир Вазнесења Маријина (Госпе Анђела) у Трстеници наводно је основан 1470. године. Уговор о градњи цркве посвећене Богородици између градитеља Михоча Радишића и Дубровачке Републике склопљен је 20. августа 1479. године, а 31. септембра 1481. године Веће Умољених је донело одлуку о додели земљишта за изградњу манастира. Црква је освећена 17. маја 1534. године [<http://www.ofm-sv-jeronim.hr/tko-smo-mi/samostani/orebic-otok-peljescac/>].

8 *Contraddote* или *controdotte*, s.f. [pl. in -ti] – свадбени дар којим је у средњем веку младожења даривао младу а који је, најчешће, одговарао вредности мираза. Овај новац супруга је могла да користи тек у случају мужевљеве смрти. А. Gabrielli, *Grande Dizionario Italiano*, Milano 2000 [http://www.grandidizionari.it/Dizionario_Italiano/parola/C/controdotte.aspx?query=controdotte].

кћери остављам све што је у мом власништву од покућства мога оца. Приде јој остављам четири своје хаљине које су овде, то јест две далматинско црвене боје и једну плаветну а једну боје пурпура, те две платнене, једну украшену ситним бисерима и једну без украса, обе боје пурпура. Приде у кући остављам и неке наушнице, то јест [...] украшене бисерима и украсне игле са ситним бисерјем. Све ово остављам тој својој кћерци Ани. Поменутој братији цркве Светог Јеронима у Сланом остављам свој појас и један зали-стак ког сам носила на грудима. Своме супругу, војводи Петру остављам једну своју црвену хаљину и један златни прстен што га носи мени за љубав. Будући да сам дала на зајам Томазу, нашем бившем слуги, један златни прстен који вреди један дукат, хоћу да се нареченом Томазу тај прстен узме и да се да мојој кћери Ани.

Такође, уколико моја поменута кћи Ана умре пре него што постане пунолетна, желим и одређујем да се све што њој остављам подели на пола, односно да једна половина оде монасима цркве у Трстеници а друга половина тамо где ћу ја бити сахрањена, то јест цркви Светог Јеронима у Сланом. Даље, желим и одређујем да се мој муж, војвода Петар, који се на име свадбеног дара обавезао код дубровачког нотара да, у случају своје смрти, мени Клари остави двеста дуката, разреши те обавезе. Ја, Клара, разрешавам га и желим да наречена обавеза престане да важи, али ако не умрем, хоћу да остане овако како јесте.

Након што су овај тестамент видела наведена господа, консул и судије, и пошто су се наведени сведоци, испитани појединачно, како обичај налаже заклели свечано да су лично били сведоци наведеној завештаваатељки те да је наименована била здраве свести и памети а болесног тела када је сачинила овај тестамент, поменути тестамент је проглашен веродостојним и ниједан доказ га не може обеснажити.

Te .d. clare uxoris petri paulom voinode

Mecccedomy iudic hij die primo septembris Regis hoc it
testamentu dicit .d. clare uxoris sui petri paulom voinode
cum filie suay iuanissimay de paglice carne defuncte
nup slony putantur duo consilia eius ouidm fons Regis &
Stephano christ. & Lemayno ut sus subactus s Stephano su. &
grabis s ystardo M. & bona s paulo & martino s cristo
lige s. & curia ut s Segrando su. & progreo p s Andria
Lazgolumi & restis ut s ystardm breidisti mar M. & pon
deh teste astuptes dicto testameto. Cuius tenor talis est
Al nome de dio ad xxx anulo 1519. Io Clara uxor &
petra voinode cum filie & filia de iuanissimay de po
lice effudo infirma del corpo tamen cu bona memoria
et sana mente fago et ordino lo mio vltimo testameto. In prim
ordino et lo mio corpo se sepelira in chesa de sio heronymo
in slano. La qual chesa he officina p. le fidei de sio fran
cisco & obstruam. Item ho mia mia fiola p nome iuda
quale ordino et le mei fratelli la morano a caa loro i polize
et vnicudo la dera mia fiola alla debita eta se le mei fratelli
voinode la debiano marita p paulo fiolo de mio marito &
la sua prima uxor alla qual mia fiola lassu fore quello et
lo de mia uxor in casa de mio padre et de pin li lassu
quatro vestu mie lo quale srau qui hoc due de vestu delma
tira una celestia & una paucenza & due de pane una
pauca de ple mouite et una ptaua ambedue paucaze
de pin lassu in casa alomj cricelli hoc porre si feruti de
ple et alomj capi cum ple mouite tuto qsto lassu alla dera
mia fiola mia. Lassu alli dera fidi de sio heronymo
in slano una centura mia & una salistria de ho portate
sulo porto et lassu a voinode petra mio marito le mie vestu
rosse et vng anulo oro et plata p mio amore et de ho
restitu a thomaso so frangho mio uno quilo de oro aduoluz
de ducato oro. Lo qual anulo vadio de dera restitua dera ho
mista et lo dera alla mia fiola mia de pin vadio & ordino
et restituere la dera mia fiola una anulo la eta legama mie
et anulo de lancia lei vadio de se sparte p la mia. Io la mita
in chesa de sio heronymo in slano. Item ho mia & ordino
p. de potestate mia da mio marito lo collegato la me clara p conten
tore in chesa de sio heronymo ducato ducato in morado io et
Lassu et officio vadio de dera obstruam p. cassa de nullo valer

ma no mondo voglio & sua cisti come sta uno quidem
 testamento d'oro & d'oro d'oro capitulo & d'oro d'oro testamento
 examinato separato con bono sermone p' meo d'oro
 d'oro & fuisse affirmito in testamento & d'oro testamento d'oro
 d'oro testamento d'oro fuisse sempre d'oro testamento d'oro
 d'oro corpus quomodo d'oro d'oro testamento d'oro
 fuisse d'oro testamento d'oro nullo testamento d'oro

Te & Nicoletta uxoris quoniam & Nicolai and. & p'ago

M. cccc. xviij. Indiv. vij. die Junij mense Septembris Regni
 hoc est Testamentum quod d. Nicoletta uxoris quoniam & Nicolai
 andree de p'ago filii olim p' amasti mar. & m'age de
 fuisse natus tertius septem in notitia regni d'oro p' ipas
 testamento fuisse mente & p'ultimo heres corporis p'fima
 in hac sua p'finitate d'oro p'finitate ad p'finitate in d'oro
 testamento d'oro p'finitate iuxta morem civitatis d'oro d'oro p'finitate
 p' g'ub'at. N. & bono iudice & h'iconymus & s'p'and'us
 notarius eius regni t'p'is cum d'oro talis h'ic d'oro
 in non p'is & filij & p'finitate 1519 ad 28 Junij in Regni. 70
 Nicoletta uxor de d'oro & Nicolai and. & p'ago p'na & g'ub'at
 de deo de la morte sua & cum p'finitate p'ultimo t'p'is p'finitate
 del corpo tenendo el p'p'rio de la morte d'oro p'finitate & sua
 parata fuisse & ordinu' esto meo ultimo testamento. p'finitate
 mia recomendo & lasse a J'p'h' d'oro redemptor meo d'oro corpo
 alla curia, d'oro de la bono mei lasse & d'oro & p'finitate
 a p'finitate magna in Regni p' d'oro & d'oro d'oro p'finitate
 lasse alli f'ra p'finitate del g'ub'at de Regni p' d'oro & d'oro
 f'ra de p'finitate exore in granof p' d'oro. Lasse d'oro cento
 cum li quali si debia compiar d'oro cap' in Regni. La qual
 cap' lasse in la mano & governo de la p'finitate de la f'ra de
 p'finitate f'ra del g'ub'at de Regni li quali p'finitate curare
 d'oro f'ra & d'oro p'finitate p'finitate & d'oro lo aff'ro
 de d'oro cap' ogni anno d'oro p'finitate officia a d'oro f'ra in d'oro
 meo p'finitate & la qual p'finitate p'finitate tenuti & obligati li
 d'oro f'ra p'finitate & f'ra d'oro d'oro d'oro p'finitate grande
 in la d'oro loro d'oro d'oro p'finitate d'oro el d'oro del meo am'ore

THE LAST WILL OF KLARA, WIFE OF THE DUKE PETAR PAVLOVIĆ

by

Srđan Rudić

E-adresa: srdjan.rudic@iib.ac.rs

Jelena Todorović

E-mail: jelena.todorovic@f.bg.ac.rs

SUMMARY: The last will of Mrs Klara was composed on 20 August 1519. Soon after that Klara died. Her testament was opened on 1 September the same year by the consul of the Republic of Dubrovnik, judges and witnesses who had seen its registration. The will is the only known historical source which proves the existence of Mrs Klara, thus we know almost nothing about her. Her father was Ivan Ivanišević from Poljica. She had brothers who lived in Poljica, probably in the family house. Klara got married twice. From the marriage with her first husband (still nameless to the history) she had a daughter Ana. The second time she married the Duke of Hum, Petar Pavlović, with whom she had no children. From the will we learnt that marriage with Klara was not the first one of Duke Petar – from a previous marriage he had a son, named Pavle.

KEYWORDS: Klara, Petar Pavlović, the Vlatković family, testament, the Duke of Hum